

Päivämäärä
05.10.2018

OULUN KAUPUNKI
RITAHARJUN KORTTELEIDEN 100 JA 101
LUONTOSELVITYS

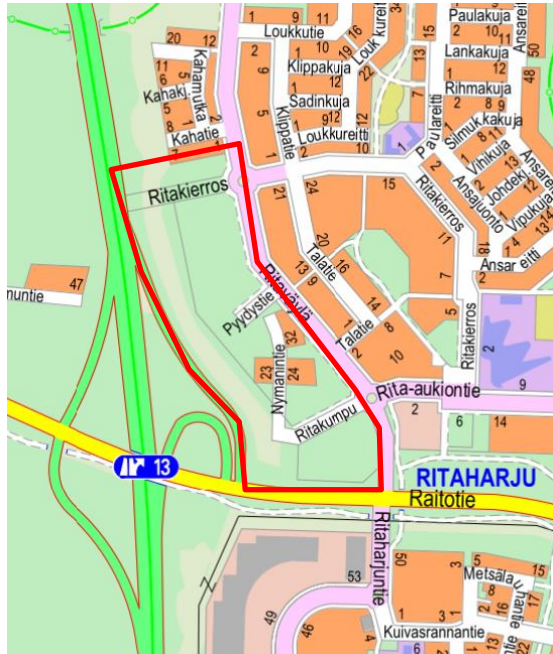
Päivämäärä **05.10.2018**
Laatija **Antje Neumann, Ramboll Finland Oy**
Tapani Pirinen, Ramboll Finland Oy
Tarkastaja **Kalle Kemppainen, Ramboll Finland Oy**
Hyväksyjä **Kalle Kemppainen, Ramboll Finland Oy**
Kansikuva Ritaharjun selvitysalueella on vanhoja metsittyneitä peltoja.

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	3
2.	MENETELMÄT	3
3.	TULOKSET	4
3.1	Kasvillisuus	4
3.2	Linnusto	6
3.3	Direktiivilajit	7
4.	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	7
5.	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET MAANKÄYTÖLLE	8
6.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	9
7.	LIITTEET	10

1. JOHDANTO

Tehtävänä oli laatia Oulun Ritaharjun kaupunkiosaan tulevien toimistotilarakennusten tontin luonto- ja maisemaselvitys. Selvitysalue on noin 17,3 ha kokoinen, ja se liittyy Ritaharjun kortteleiden 100 ja 101 -alueen asemakaavamuutokseen.

Kartta 1. Selvitysalueen rajaus v. 2018

2. MENETELMÄT

Luontoselvityksen esityönä haettiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta ajankohtaiset uhanalaisten lajien esiintymistiedot asemakaava-alueelta (ELY-keskus 2018). Lisäksi arvioitiin olemassa olevan paikkatiedon, maastokartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella alustavasti alueen suoje- lullisista syistä huomioon otettavat luontokohteet.

Maastoselvitys tehtiin 10.6.2018. Selvitysalue kuljettiin systemaattisesti läpi pyrkien selvittämään luontotyyppien vaihtelua ja niiden indikaattorikasvilajistoa. Eryistä huomiota kiinnitettiin metsä- lailla (10 §), vesilailla (11 §) sekä luonnonsuojelullailla (29 §) suojeltujen luontotyyppien, uhan- alaisten luontotyyppien ja suoje- lullisista syistä erityishuomiota vaativien kasvilajien esiintymi- seen. Eryishuomiota vaativat lajit ovat luonnonsuojelulain suojelusäännöksissä tarkoitettuja kasvi- ja eläinlajeja, silmällä pidettäviä tai uhanalaisia lajeja, rauhoitettuja lajeja ja luontodirektiiv- in liitteen IV (b) kasvilajeja.

Hankealueelle ei ole tehty linnustoselvitysten maastotöitä, vaan pesimälajiston koostumus on arvioitu ilmakuvatarkastelun ja lintulajien elinympäristövaatimusten perusteella.

EU Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajien esiintymiselvitys tehtiin pää- osin asiantuntija-arviona lajien elinympäristö- ja levinneisyystietojen perusteella. Tietoja hanke- alueen elinympäristöistä kerättiin luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksen maastotöiden aikana.

Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksen sekä direktiivilajien esiintymisarvioinnin on tehnyt FM biologi Antje Neumann ja linnustoarviointi linnustoasiantuntija Tapani Pirinen Ramboll Finland Oy:stä.

3. TULOKSET

3.1 Kasvillisuus

Selvitysalueen metsä on tyypiltään kuivahkoa kangasta sekä tuoretta kangasta. Kangasmetsä on usealla paikalla hieman soistunut, mikä ilmenee rahkasammaleiden ja suovarpujen esiintymisellä kangasmetsälajiston lisäksi.

Kuivahkoa mäntykangasta (silmälläpidettävä, NT) esiintyy etenkin selvitysalueen eteläosassa (Kuva 1). Alueen metsä on metsätalouskäytössä ja puuston ikä on pääosin 20-50 vuotta. Vallitsevan puujakson alikasvuna on nuorta hieskoivua ja kuusta. Lahopuuta on hyvin niukasti. Kuivahkon kangasmetsän kenttäkerrosta vallitsevat puolukka, mustikka ja variksenmarja. Pohjakerrosta leimaa seinäsammal. Lisäksi esiintyy paikka paikoin harmaa- ja valkoporonjäkälää.

Kuivahko kangasmetsä on paikoin soistunut. Näillä paikoilla jäkälien osuus kasvillisuudesta on hävittävän pieni ja edellä mainittujen lajien lisäksi esiintyy suopursua, juolukkaa, metsäkerroksessa sammalta ja kangasrahkasammalta.

Kuva 1. Kuivahkoa kangasmetsää esiintyy selvitysalueen eteläosassa.

Tuoretta kangasmetsää (silmälläpidettävä, NT) esiintyy pääosin selvitysalueen pohjoiskoillisosassa. Osa tuoreesta kangasmetsästä ei näytä olevan tehokkaan metsätalousohoidon piirissä ja metsässä alkaa olla monimuotoisen luonnontilaisen kaltaisen metsän piirteitä kuten puuston eri-ikäisyys ja lahopuuta (Kuva 2). Kyseinen noin 1,5 ha kokoinen kuvio on kuusivaltainen, seka-puustona esiintyy hieskoivua ja mäntyä. Vallitsevan puustojakson ikä on arvioltaan 70-90 vuotta, lisäksi on yksittäisiä yli 100 vuotisia kuusia ja mäntyjä, kuusen taimia sekä 5-20 vuotisia kuusia. Kuvion länsireunalla useita tuulen kaatamia kuusia maapuuna. Lahoavien kuusien runkojen halkaisija noin 30 cm ja ne ovat lievästi lahonneet. Kuusimetsäkuvion keskellä suurin osa lahopuusta on puoli- tai läpilahoa koivua.

Tuoreen kangasmetsän lajistoa on mustikkaa, puolukkaa. Sammalistossa havaittiin kerrossammalta, seinäsammalta, kangaskynsisammalta ja sulkasammalta. Paikoin metsä on soistunut, jolloin tavataan edellä mainittujen lajien lisäksi korpilahkasammalta.

Kuva 2. Tuoreella kangasmetsällä on osittain luonnontilaisen metsän piirteitä (kuva 2a, 2b).

Alueen keskiosassa on ollut taloja, joista osa on maastokäynnin aikana jo raivattu pois (Kuva 3). Jäljellä on hiekkakenttiä ja pihakasvillisuutta, mm. piharusuja, raparperia, herukkaa, ritarinkannusta ja kieloa. Lisäksi havaittiin tavanomaista niitty- ja nurmilajistosta mm. kissankelloa, päivänkakkaraa, puna-ailakkia, piharatamoa, voikukkaa ja pihasauniota.

Nymanintien länsipuolelle sijaitsevan pihan laidalla on järeä kuusi, jonka ikä on arviolta yli 100 vuotta.

Kuva 3. Osa selvitysalueella olleista taloista oli maastokäynnin aikana jo purettu. Pihapiirissä kasvaa koristepensaita ja muita pihakasvilajeja (kuva 3a, 3b).

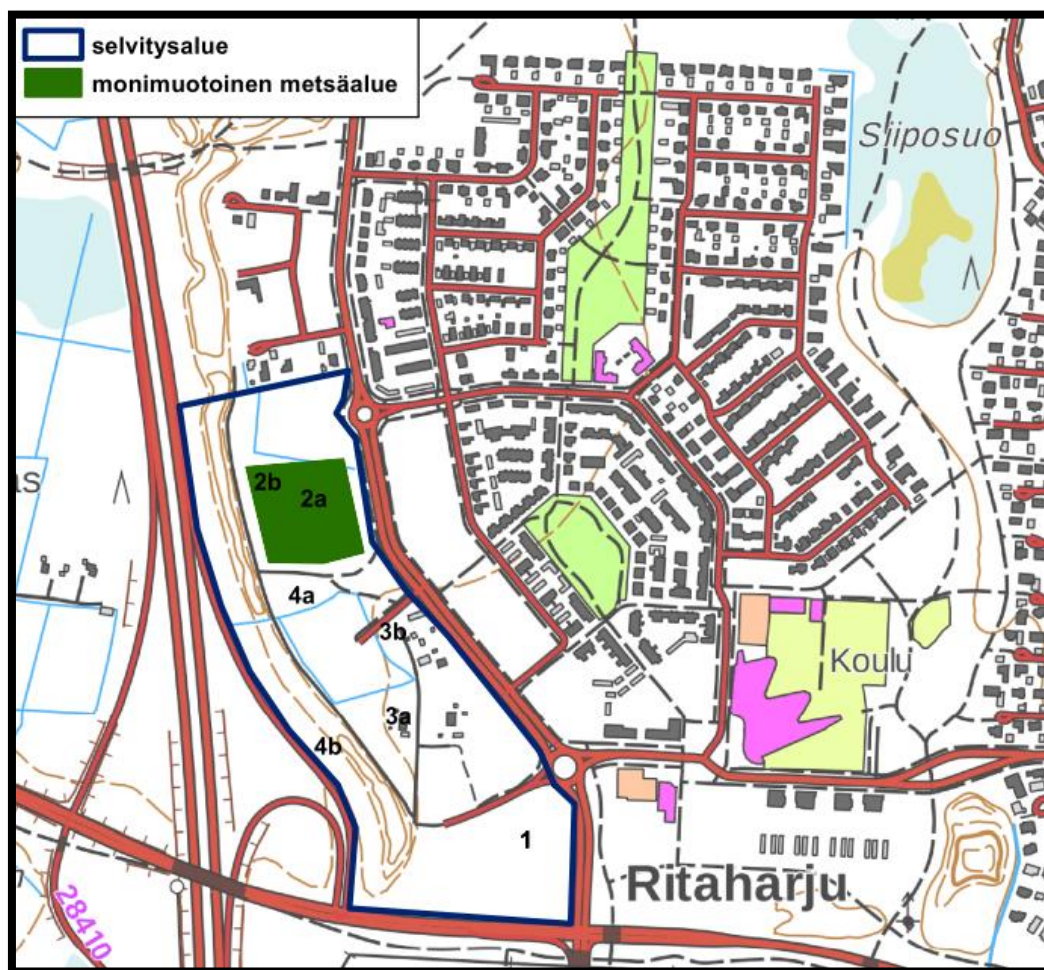
Talojen luoteis- ja pohjoispuolella on vanha peltoalue, joka on nykyään pensakoitunut (Kuva 4, vasen kuva). Alueen lajistoon kuuluvat kiiltopaju, pihlaja, hieskoivu, korpikastikka, huopaohdake, metsälvejuuri, metsälauha, mesimarja, mesiangervo ja maitohorsma.

Selvitysalueen itärajalle sijoittuu moottoritien (VT 4) meluvalli. Pensoittuneen meluvallin itäpuolella kulkee hiekkatie. Meluvallilla sekä hiekkatien penkalla kasvaa hieskoivun ja männyn taimia, kiiltopajua, maitohorsmaa, korpikastikkaa, hiirenvirnaa, pietaryrttiä, leskenlehtiä, peltokortetta, pujoa, vadelmaa, siankärsämöä, pelto-ohdaketta, valko- ja puna-apilaa. Paikoin on läjitetty meluvallin kylkeen pihajätteitä, jolloin tavataan yllä luetellun joutomaan kasvillisuuden lisäksi pihakasvilajeja, jotka ovat jätteistä leviämässä. Niiden joukossa on haitallisia vieraslajeja kuten etelänruttojuuri ja japanintatar (Kuva 4, oikea kuva).

Kuva 4. Vanhoja, umpeen kasvaneita peltoja (kuva 4a). Selvitysalueen länsirajalla oleva valli ja hiekkatie. Pihajätteistä on saanut alkunsa erilaisia pihakasvikasvustoja, mm. japanintatar (kuva 4b).

Kartta 2. Kasvillisuus selvityksen valokuvien ottopaikat sekä monimuotoisen kuusimetsäkuvioin sijainti.

3.2 Linnusto

Hankealueen pesimälinnuston koostumus on arvioitu ilmakuvatarkastelun ja lintulajien elinympäristövaatimusten perusteella. Uhanalaisten lintulajien esiintymätiedot tarkistettiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta (ELY-keskus 2018) ja viranomaisten Hertta-eliölajit tietokannasta (Näpänkangas 2017). Hankealueella ei ole tiedossa uhanalaisten lintulajien tai petolintujen pesä-

paikkoja. Hankealueen pesimälinnusto koostuu todennäköisesti ihmistoiminnan muokkaaman elinympäristön tavanomaisista ja yleisistä lintulajeista. Hankealue tai sen lähiympäristö soveltuu huonosti päiväpeto- tai pöllölintulajien pysyviksi reviirialueiksi, koska varsinainen metsäalue on suppea ja voimakkaan rakentamisen ympäröimä. Lahopuiden vähäisen määrä vuoksi on epätodennäköistä, että suojellisesti merkittäviä kolopesijöitä esiintyy alueella. Myös kanalintulajien pesimäaikaiseksi elinympäristöksi hankealue soveltuu huonosti.

3.3 Direktiivilajit

Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajeista hankealueella voivat levinneysyhteensä perusteella esiintyä isot petolajit kuten karhu, ilves ja susi. Näillä lajeilla on laajoja reviirejä ja ne siten saattavat liikkua satunnaisesti myös kaupunkien lähiympäristöissä. Kyseiset petoeläimet ovat kuitenkin pääosin erämaan lajeja, jotka eivät viihdy asutuksen ja vilkkaiden teiden ympäröityillä pienehköillä metsäalueilla. Siitä syystä on epätodennäköistä, että hankealueella olisi petoeläinten ydinreviirejä, pesäpaikkoja tai että sillä olisi muutoin ratkaiseva asema kyseessä olevien direktiivilajien menestymiselle.

Hankealueella ei havaittu sellaisia vesistöjä, vanhoja metsiä tai metsäpaloalueita, vanhoja korvimetsiä tms., jotka voisivat toimia direktiivilajien kuten saukon, viitasammakon, korentolajien, perhosten tai kovakuoriaislajien elinympäristönä. Selvitysalueen metsätiet ja talojen piha-alueet voivat kuulua Oulussa esiintyvän pohjanlepakon saalistusalueisiin. Lepakkojen lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin kuuluvat vanhat talot ja tallit. Ei voida sulkea täydellä varmuudella mahdollisuutta pois, että selvitysalueella jäljellä oleva talli (Kuva 3, oikea kuva) yms. rakennukset olisivat lepakoiden käyttämiä.

Hankealueen pohjoisosaan sijoittuva kuusikko voi puuston lajiston ja iän perusteella täyttää liito-oravan elinympäristövaatimukset. Kyseisen kuusikko on pinta-alaltaan melko pieni (n. 2 ha) ja sitä ympäröivät liito-oravan elinympäristöksi ja kulkureitiksi soveltamattomat asuinalueet ja metsät. Siitä syystä liito-oravan esiintymistä hankealueella pidetään epätodennäköisenä.

Viranomaisten tietokantatiedoissa ei ollut tietoja uhanalaisten tai muuten huomioitavien lajien esiintymispaikoista (ELY-keskus 2018).

4. EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Direktiivilajien esiintymistä alueella on arvioitu elinympäristötarkastelujen ja lajien levinneisyystietojen perusteella. Tätä voidaan tiettyihin elinympäristöihin erikoistuneiden lajien kohdalla pitää suhteellisen luotettavana selvitystapana. Lepakkolajien tarkat esiintymistiedot hankealueelta vaatisivat oikeaan ajankohtaan tehdyn lepakkoselvityksen maastossa.

Linnustoarviointi on tehty elinympäristötarkastelun ja lajikohtaisten yleisten esiintymistietojen pohjalta. Lintulajien tarkat esiintymistiedot hankealueelta vaativat oikeaan ajankohtaan tehdyn pesimälinnustoselvityksen maastossa.

5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET MAANKÄYTÖLLE

Suurin osa hankealueella esiintyvistä metsistä on tavanomaista talousmetsää. Alueella ei havaittu luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia uhanalaisia tai lailla suojeltuja luontotyyppisiä. Alueen pohjoisosassa sijaitsevalla varttuneella noin 1,5 ha kokoisella kuusimetsäkuviolla on luonnontilaisen kaltaisen metsän piirteitä. Luonnontilaisen kaltaiset metsäkuviot ovat harvassa kaupunkialueella, joten kyseistä kuusimetsää suositellaan säilyttävän alueen monimuotoisuuden säilyttämiselle.

Selvitysalueella ei ole ELY-keskuksen tiedoissa olevia eikä maastotöissäkään havaittu tai suojelustatusta omaavia kasvilajeja.

Hankealueella voivat esiintyä lepakoiden saalistusalueita ja mahdollisesti myös lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Muita direktiivilajeja ei arvioida esiintyvän EU:n direktiivilajeja.

Selvitysalueella ei ole tiedossa olevia uhanalaisten lintulajien tai petolintujen reviirejä (ELY-keskus 2018) ja alue arvioidaan soveltuvan huonosti suojelullisesti merkittävien lintulajien pesimäaikaiseksi elinympäristöksi.

6. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Eurola, S., Bendiksen, K. & Rönkä, A. 1990: Suokasviopas. Oulanka reports 9. Oulanka biological station. University of Oulu.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Koskimies, P. 1994: Linnuston seuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja – sarja B. 83 s.

Luonnontieteellinen keskusmuseo 2018. Vieraslajiportaali os. <http://www.vieraslajit.fi>

Luontodirektiivi 92/43/ETY.

Metsälaki 1093/1996.

Metsätutkimuslaitos 2015. Monilähteisen valtakunnan metsien inventoinnin (MVM) kartta-aineisto 2013; puustotiedot vuodelta 2015 (www.paikkatietoikkuna.fi)

Mossberg, B. ja Stenberg, L. 2003. Suuri Pohjolan Kasvio. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepäkot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

ELY-keskus 2018. Uhanalaiset lajit, Ritaharjun selvitysalue ja sen lähiympäristö. S-posti 29.5.2018, J. Näpänkangas

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s.

Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus. 572 s.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Vesilaki 587/2011.

Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. 567 s. Otavan kirjapaino, Keuruu.

7. LIITTEET

Liite 1. Ritaharjun kortteleiden 100 ja 101 luonto- ja maisemaselvitys, maisemakuva-analyysi
1:3000

Liite 2. Ritaharjun kortteleiden 100 ja 101 luonto- ja maisemaselvitys, maisemakuva-analyysin
tekstiosuus